

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 51.

Vtorik 24. Kimovca

1850.

Povabilo na naročbo.

Z mescom oktobrom se začne nova naročba na „Ljubljanski Časnik“, ki izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožesu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrť leta 1 gold. 30 krajc. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 krajc. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znesse 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 krajc., za četrť leta 1 gold. 45 krajc. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, de so naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštnine plačati.

Vradne naznanila.

19. septembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXII del obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista, in sicer za zdaj v edino nemškem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod

št. 352. Ukaz ministra denarstva od 18. septembra 1850, veljaven za vse kronovine, s katerim se odločbe vstanove, ki imajo za kupčijo za zdaj še veljati v deželah, ki so z medmitno mejo od Ogerskiga, Horvaskiga in Slavonskiga serbske vojvodine z temiskim Banatom ločene.

Dunaj 18. septembra 1850.

Od c. k. vredništva obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista.

20. septembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXIX del obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista, ki je 13. septembra 1850 v edino nemškem izdanju na svitlo prišel, v vsih devetih dvojnih izdanjih izdan in razposlan.

Zapopade pod

št. 345. Cesarski patent od 6. septembra 1850, veljaven za vse kronovine, čez novo začasno postavo, zadevajoč kolike kvart, kalendarov, zunajnih časopisov in oznanil po časopisih.

Dunaj 19. septembra 1850.

Od c. k. vredništva obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista.

Vse javni časniki so že o veliki nesreči pisali, ktera je Brešjansko pokrajno 15. in 16. vel. Serpana zadela. Zavoljo nagliga deževanja narašene reke so v 5 kantonih te pokrajne škodo naredile, ki se ne da prevdariti, ker je povodinj v mnogih soseskah hiše, mline, cerkve razdjala, premakljivo premoženje in živino odpeljala, ceste raztergala in vzajemnost z drugimi kraji za veliko dni nemogočo storila, polje in vinograde razrušila in rodovitnost zemlje na dolgo in široko z nanešenim peskam in grobljo zaterla. Pa tudi več ljudi je pri tem poginilo. V teh okolnostih spozna ministerstvo znotrajnih opravil po visocim razpisu od 6. Kimovca t. l. št. 19121 za dobro, željo lombardo-benećanskiga generalniga poglavarstva spolniti, in po celim cesarstvu za nesrečne mile darove nabirati, in sicer timveć, ker o enacih nezgodah, ki so druge dezele cesarstva zadele, lombardo-benećska kronovina z milimi darovi ni najzadnja bila.

Po tem pozivu se prosijo vsi ljudoljubni prebivavci te kronovine, nesrećnim Brešjancam z milimi darovi pomagati, s pristavkam, de bodo te pripomoćke gospodje duhovni pastirji kakor tudi vredništvo Časnika prejemale, potem

pa se bodo gospodu deželnuemu poglavarju Lombardie poslali.

V Ljubljani 13. Kimovca 1850.

Chorinsky I. r.

22. septembra 1850 bo c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXIII del obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista, in sicer za zdaj v edino nemškem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod

št. 353. Razglas ministra kupčije od 14. septembra 1850, s katerim se za osebe, ki že v deržavni službi stoje polajšanje glede vstopa v poštno službo in dopušenja k poštne spravševanju elevov dovoli.

št. 354. Razglas ministra denarstva od 17. septembra 1850, s katerim se ravnanje 16. septembra t. l. srećkanih nemških bankovćkov po 6. kr., verstne ćerke E naznani.

št. 355. Razglas ministra denarstva od 18. septembra 1850, s katerim se naznani, de se bo na Ogerskem finanćno deželno vodstvo vstanovilo.

št. 356. Razglas ministra denarstva od 18. septembra 1850, s katerim se oznani vstanovitev finanćnih gospok v serbski vojvodini in v temeskem Banatu.

S tem delam vred se bo tudi pet in štirideseti dokladni del izdal in razposlan, ki naj ponizniši prednašanja ministra denarstva. k obema pod številka 355 in 356 naznanjenima razglasama zapopade.

V pondelik 23. septembra 1850, bo c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CX del obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista, ki je 13. augusta v 1850 v edino nemškem izdanju na svitlo prišel, v vsih devetih dvojnih izdanjih izdan in razposlan.

Zapopade pod

št. 357. Razglas ministra bogaćastja in uka od 30. julija 1850, veljaven za vse kronovine cele deržave; s katerim se po najvišji odloćbi od 29. julija 1850 predpis čez vravnavo teoretiških deržavnih izpraševanj za dijake pravo — in deržavoznanstva oznani.

Dunaj 21. septembra 1850.

Od c. k. vredništva obćniga deržavniga zakonika in vladniga lista.

Politiške naznanila.

Ćimu trije volitni redi?

Imenik volivcov, ki imajo pravico voliti odbornike Ljubljanske županije, imamo že v rokah. Već jih je pa, ki prašajo: Zakaj se vsi volivci v tri rede, kterih vsaki ima deset odbornikov voliti, razdele, ker tisti, ki imajo pravico voliti, vsaciga, ki ima pravico voljen biti, v županii izvoliti smejo, in per tim na

volitni red, h kterimu grejo, navezani niso? Na to vprašanje tole odgovorimo:

Razdeljenje volivcov v tri volitne rede s tem omejenjem, de sme vsaki le deset odbornikov voliti, prav modro zapoveduje naša srenjska postava, po kteri si imajo volivci zapomniti, de naj si le take može zvolijo, ki so z njimi vred v enakih zadevah; zakaj gotovo je, de imajo bogatini, ućeni in tisti, ki manj davka plaćujejo, lahko različne namene, kakor per vpeljavi novih davkov ali davšin, v obertnišćkih zadevah, v oziru dovoljenja ženitne ali dajanja domovinskih listov i. t. d.

Će v naš imenik volivcov pogledamo, vidimo, kako zlo so trije volitni redi razloćni; vidimo pa tudi, de vsaki red iz svoje verste poštene in modre može zvoliti zamore, tako, de ni treba, jih še le med volivci obeh družih redov iskati, kar bi nezaupnost do volivcov enake verste pokazalo. Na Dunaj in v družih krajih so volivci pomen in namen razdeljenja tistih, ki imajo pravico voliti, v tri volitne rede dobro spoznali; zato so se, po volitnih redih razdeljeni, zbrali in so se pred volitevjo pogovorili, ktere može de bodo iz svoje verste zvolili, ker so dobro vedili, de bodo le tisti odborniki za njih prid skerbeli, ki jih bodo iz svoje verste zvolili. De se bodo tedej tudi per nas le taki može zvolili, ki jih večina volivcov zvoliti želi, je sveta dolžnost vsaciga volivca, kterimu je sreća županije kolikanj per sercu, in kteri hoće imena mestnjana ali srenjćana vreden biti, volitve vdeležit se, per nji pričujoć biti, in svoj glas po vesti in vednosti in brez presoje dati.

Avstrijansko cesarstvo.

Iz Šmartna pri Litiu 18. Kimovca. — F. A. — Ć. — V ćetertik 12. t. m. je bila v Šmartnim, in v saboto 14. t. m. pa v Litiu volitev župana in obćinskih svetovavcov pod vodstvom g. grofa Hugota Thurna, c. k. kantonskiga komisarja, ki je bil od c. k. kantonskiga poglavarstva iz Trebniga v ta namen pooblasten in poslan. Kakor Šmartinćani, tako so tudi Litijani umne, poštene in mnogo spoštovane može izvolili. Ne mora se tajiti, de so k temu tudi krepke besede, s kterimi so gosp. dekan J. Burger volivce, kteri so se bili pred volitevjo k sv. maši zbrali, ogovorili, zlo pripomogle. Glase se takole:

„Vsako imenitno opravilo je dobro z Bogam zaćeti. Tako imenitno opravilo se mi zdi volitev odbornikov kake obćine. Dosedanje obćine Šmartinska, Liberska in Vinterjevská so se združile v eno samostojno obćino, ki se bo posihmal Šmartniska obćina imenovala. Tej obćini, gospodje in može! bote dans postavili prednike, može, ki imate zaupanje do njih, de bodo prihodnje tri leta po svoje moći in dobri volji za vaš prid in blagor skerbeli. Ker jih bote iz svoje srede odbrali, jim pra-

vimo odborniki. Število odbornikov se ravna po velikosti občine ali po številu postavnih volivcov. Po razsoji častitiga kantonskiga poglavarstva v Trebnim bo treba izvoliti dvanajst odbornikov in pa šest namestnikov, kateri bodo le takrat, kadar bi kaki odborniki k svetnim zboru po nobeni ceni ne mogli priti, jih namestovali. Razdelili pa se bote vsi volivci pri volitvi v dva oddelka: v prvi oddelik, ki zapopade tiste, ki plačujete po več ko 15 gold. cesarskiga davka, in pa v drugi oddelk, ki ima tiste v sebi, ki plačujete po manj ko 15 gold, do eniga gold. ces. davka. Vi iz 2. oddelka bote ob 8 volili, in izvolili 6 odbornikov in 3 namestnike z glasovanjem, to je, bote posamezni in po versti, kakor bote iz imenika poklicani, stopili pred volitevno komisijo, in vsakteri z besedo povedali 6 mož za službo odbornikov in 3 za njih namestnike, tacih, ki so posestniki ali rokodelci, po 30 let ali več stari, in ki imate nar veči zaupanje do njih umnosti in pravičnosti. Tisti šesteri, ki bodo od vas nar več glasov za službo odbornikov dobili, bodo po volitvi odborniki naznanjeni in poterjeni, in tisti trije, ki jim bote za opravilo namestnikov nar več glasov dali, bodo namestniki naznanjeni in poterjeni.

Ravno tako bote potlej Vi iz perviga oddelka 6 odbornikov in 3 namestnike izvolili. Tedej nam bota oba oddelka skupej dala 12 odbornikov in 6 namestnikov.

To bo odbor prihodnje Šmartinske (Litjske) občine. Kjer je ta odbor družba, pa mora predstojnika ali poglavarja imeti, bo potlej sam iz svoje srede izvolil predstojnika, ki ga homo po slovensko župana imenovali, in njemu v pomoč dva svetovavca.

Župan in svetovavca bodo v nedeljo po maši v cerkvi slovesno prisegli, de bodo cesarju zvesti, in de bodo po svoji vesti in moči vse dolžnosti spolnovali.

Izvoljeni odborniki, zlasti pa župan, in njegova svetovavca se bodo v prihodnje ponasali za pravico in blagor Šmartinske (Litjske) občine. Župan posebno z svojima svetovavcama bo imel veliko oblast, skorej toliko, kolikoršno so imeli nekdanji kantonski komisarji, pa bo tudi nosil butaro velicnih opravil in dolžnost; le nekoliko jih spomnim.

Župan bo mogel skerbeti za ohranjenje pravice, ki jih ima občina; prejematl skozi leto njene prihodke, in plačevati nje stroške; h koncu leta od občjiga premoženja rajtingo narediti in v pregled in poterjenje skazati, pa tudi prevdarik prihodkov in stroškov za prihodnje leto storiti, in v pretres predložiti, bo večkrat v leti, kadarkoli bo kaj imenitnišiga razsoditi, vse odbornike v zbor poklical in z njimi se posvetoval, in kar z večino glasov sklenejo, mogel izpeljati. Posebno pa mu bodo dale veliko opraviti policijske reči: bo mogel, postavim, skerbeti za dobri stan in snažnost cest in potov; si prizadjati za naprave, s kterimi se ogenj ali obvaruje, ali pa urno pogasi; odvracati vse, kar je zdravju pri ljudeh in živini škodljivo; gledati, de ne bodo prodajali nezreliga sadja in družih škodljivih jedil; de pri prodaji ne bodo imeli premajhne mere in vage; de se bodo mesarji deržali postavljene cene, in ne bodo klali bolne živine itd.

Iz tega lahko vidite, de slasti za službo župana in njegovih svetovavcov ni vsak, kateri si bodi, de jim je ne le posebne umnosti in modrosti, ampak tudi posebne pravičnosti treba; de ta služba ni nič kaj mikavna, zato ko ne bodo nič plačila za njo imeli. Iz tega pa tudi lahko spoznate, de je le vas vsih prid, ako umne in pravične može izvolite.

Vi tedej, ki bote volili, volite radi in v obilnim številu, in pa volite po svoji vesti in pameti, tisti namreč, ki se vam po svoji zmož-

nosti in po lepih lastnostih serca nar boljši zde. —

Vi pa, ki bote izvoljeni, ne žalite zaupanja, ki ga Vaši sosodje v Vas stavijo, in vzemite zročeno službo z voljo nase; če tudi nobeniga plačila zanjo ne bote imeli, svesti si bodite, de za trud, ki ga bote imeli za občji blagor, bote imeli že tukej plačilo hvaležnosti pametnih in dobrih ljudi, in pa plačilo dobre vesti; tamkaj pa plačilo od tistiga, ki vsakimu po zasluženju poverne, in bo tudi le kupico vode, ki jo kdo svojimu revnimu bratu iz ljubezni poda, obilno povernil.

V Šmartnim je bila volitev še tisti dan dokončana. Veliko volivcov se je volitve vdeležilo, posebno, ko je drugi volitveni oddelik volil, je bilo veselje, prostorno šolsko izbo viditi polno mož, kterih resni obrazi so dovolj spričevali, de jim je zlo ležeče na tim, de pametne in previdne može izvolijo, v svoj in v blagor cele občine.

Po volitvi so bili g. Dragotin Ravnikar, posestnik in poštar za župana, in gg. Jožef Burger, fajmošter in dekan, in Jernej Grom, c. k. vradnik davkov, za občinska svetovavca razglašeni in poterjeni, kateri so v nedeljo 15. t. m. po dokončanim slovesnim duhovnim opravilu med gromenjem možnarjev v pričo vsih odbornikov, vsih čast. gosp. vradnikov, in v pričo obilne množice pobožnih v naši farni cerkvi slovesno na sv. Evangelii prisegli.

V Litii pa se je volitev nekako kasneje pospehovala; začela se je namreč v saboto 14. t. m. in je zavoljo neklih nepomenljivih zaderškov še le v tvorik 17. t. m. končana bila. Za župana so Litijani zvolili v celi okolici, in zamorem reči, še tudi po mnogih drugih krajih naše drage domovine, dovolj znaniga, mnogo spoštovaniga verliga domorodca g. Franceta Potočnika, c. k. cestniga vradnika.

Za občinska svetovavca pa sta izvoljena Jožef Simončič z Šent-Jurja in Andrej Šegš z Jablanice, oba posestnika, res pravična in spoštovavna moža; pa nekako nepristojna se nam zdi nju volitev, ker ne znata ne brati ne pisati.

Po dokončani volitvi so se podali odborniki z svojim g. predstojnikom in njegovima svetovavcama v podružniško cerkev sv. Nikolaja v Litii, kjer so po sv. maši pred g. dekanam J. Burgerjam župan in svetovavca na sv. Evangelii prisegli.

Upati smemo, de bodo izvoljeni može obeh občjn pošteno poterdili zaupanje sosedov, in občiniga napredovanja ter cveteče prihodnosti nadjajoči se, recimo: Bog daj srečo!

Ljubljana. Ravno zvemo, de bo deželno sodništvo v Novem mestu dvignjeno. To se pa ne bo samo v Novem mestu zgodilo, ampak tudi v nekterih drugih krajih, ker se je pokazalo, de imajo nektere deželne sodništva premalo opravkov, de je tedaj boljše druge deželne sodništva nekoliko bolj pomnožiti. Eno deželno sodništvo bo potem zamoglo toliko storiti, kar sta do sedaj dva opravila. Ta naredba je gotovo koristna, ker se bodo potem takem deržavni stroški pomanjšali.

Austrijska. S pervim januarjem 1851 bodo glede časopisov sledeče odločbe v djavnost stopile:

1. Na časopise, ki v avstrijskem cesarstvu izhajajo, se je naročiti, kakor do zdaj pri vredništvih.
2. Naročivni denarji se ne bodo več brez poštnine pošiljali.
3. Odperte tirjavne pisma naročnikov na vredništva so stroškoproste.
4. Navadno se ima z časopisi kakor s poslatvami pod križnim zavitkam po občnih predpisih ravnati.
5. Tistim vredništvam, ki samé časopise v zvezke zložje in jih na pošto dajo, se dovole

posebne časopisne marke po goldinarju za 100 časopisov (namesti 1 gold. 40.)

6. Časopisi, ki se na tako vižo pošljejo, se le na tirjanje in če se izročnina od 1/2 kr. za eno številko naprej plača, naročniku na dom oddajo.

* Vodstvo avstrijske banke naznani 12. septembra že poprej izdan razglas, de se banknoti po 2 gold., ki so bili 1. julija in 1. novembra pretečeniga leta izdani, ne smejo tergati, in banknim denarnicam je prepovedano, za take pretergane banknote povračilo dati.

Horvaška. 18. t. m. je v okrogu zagrebske županije žandarmerija v djavnost stopila.

Serbska. Iz Pesta se v „Reichszeitg.“ piše: Pred nekterimi dnemi se je skoraj po vsih časopisih bralo, de je v vojvodini madjarski jezik za opravitniga vpeljan. „Magyar Hirlap“ od tega tole pravi. Pestansko menjavno sodništvo se je z gosposkami v latinskem jeziku pogovarjalo, one so pa v serbskem jeziku svoje odpise pošiljale in sicer z cirilskimi čerkami. Pestansko sodništvo je moralo posebniga predstavljavca najeti za te dopise. Zavolj tega se je pri visoki vladi pritožilo, ki je zapovedala, se v vojvodini nemškiga jezika v javnih opravilih posluževati.

* Po ministerski naredbi bodo v serbski vojvodini na mestu deželniga zbora trije županijski shodi, romanski, nemški in serbski.

Česka. V Pragi se je čez 30 gospodov naznanilo, de hočejo spraševanja za gimnazijalne učitelje narediti. Nekoliko jih je svoje prošnje nazaj vzelo. Toraj se jih je 26 k spraševanju pustilo. 12 se jih je popolnoma poterdilo, 8 pa ne, 6 je bilo s tem pogojem poterjenih, de morajo v treh letih spraševanja še iz tistih predmetov storiti, ker še niso za dobre poterjeni bili.

Ogerska. Licealni gimnazij v Budi je ministerstvo za nemškiga naznanilo. Ravno tako tudi katoliški gimnazij v Oedenburgu; pri evangelskem liceumu v poslednjem mestu se to ni zgodilo; tam se bo v nižjih razredih nemško in madjarsko, v višjih razredih samo fizika nemško, druge učenosti se bodo pa v madjarskem jeziku učile.

Tuje dežele.

Bosna. Bosniški vstajniki so v Krajno pobegnili, ker mislijo sovet deržati, in so pripravljeni, ako bi Omer paša čez Uno šel, se mu ustaviti, ker pravijo, de ferman, ki je bil v Sarajevem naznanjen, ni sultanova naredba. V Bičju se sliši neprenehama s topovi streljati ki je znamnje vstajnikom, de naj se zberejo, in zares prihaja iz vsih krajev sila Turkov v Bičje. Le četerti del prebivavcov ostane doma.

* Naprava c. k. avstrijskiga konzulata v Bosni je zaupanje k Avstrii zlo dvignila, in že se vidijo tukaj avstrijski banknoti. Omer paša je ukazal na griču pri Sarajevem 148 topov nastaviti.

Bulgarska. Berzotek, ki je prišel v Vidin, je prinesel za Bulgare zlo veselo novico, namreč, de je Riga paša za deželniga poglavarja zvoljen in Zia paša odstavljen. Ta ferman je bil od najvišjiga Imana (duhovna) v Vidnu prebran vpričo pašata in vsih vradnikov; 21 topov se je pri tej priložnosti spustilo, in Zia paša je koj odstopil, na njegovo mesto pa Ali paša stopil. Prejšni poglavar se je že iz dežele podal. Na tako vižo je ena želja Bulgarov dovoljena, in oni terdno upajo, de jim bo tudi drugo, za kar so prosili, podeljeno.

Nemška. Ko je 14. t. m. Hassenpflug v Düsseldorf prišel, je bila množica razkačena na njega, in le policijsko varstvo ga je otelo, de ni hudo skupil.

* Izborni knez Hessen-Kaselski, ki je pobegnil, je prišel 16. t. m. v Frankobrod. Pra-

vijo, de s njim tudi Hassenpflug. 15. so v Kasel-u vstavni praznik obhajali.

* Znana je moritev gospe Görlitz, ktero je Jovan Stauff doprinesel. Kakor skrivno je bilo tudi to hudodelstvo, se je vendar zvedilo in morivec je bil po postavi obsojen, akoravno je vedno tajil, de je nedolžin. Ni davno, kar je moritev sam bolj razjasnil, ko je Bischoffu in Liebigu iz ječe sledeče pismo poslal.

Visokočastitljiva gospoda!

Bosta se še moje osebe gotovo dobro iz tiste, zame osodopolne dobe spomnila, v kateri se je z vajnim vdeleževanjem čez moje življenje sklenilo, in gotovo ne bosta zamerila, ako se prederznem iz kraja, kjer se po pravični obsodbi porotnikov znajdem in za svojo hudodelstvo pokorim. Vaju s tem pismam bolj na tanjko od hudodelstva podučiti. Preden sim bil obsojen, ni nič zoper mene pričalo, in ljudje so me za nedolžniga imeli, tako de sim v tem sredstvo najdel, se za nedolžniga spoznati. Menil sim za gotovo, de bom za nedolžniga spoznan, ker ni bilo nobene priče zoper mene, in ker sim menil, de ne morem obsojen biti. Nisim dobro spoznal javne porotne sodbe; nikdar si nisim mogel misliti, de bi se zamogli možje najti, ki bi zamogli zavolj visoke izobrazenosti v učenostih sredstva najti, hudodelstvo, ki je z zagrinjalam tamote zagernjeno, na dan pripraviti, in sim toraj vedno terdil, de sim nedolžin. Kako sim se tedaj mogel čuditi, ko sim bistroumno in pravično obsodbo zaslišal. Zdelo se mi je, kakor da bi bil može pred sabo vidil, ki imajo lastnosti, ktere sim menil samo pri Bogu najti, in obstati moram, de nisim nič več upal. Vidil sim v duhu moje hudodelstvo razgernjeno in očito, kakor sim ga storil, in v globokem spoštovanju sim se do Vaju unel. Moja vest me je sicer že davno obsodila, ali menil sim vendar se sramoti odtegniti in sim zavolj tega molčal. Tudi tukaj v ječi sim skušal vero na mojo nedolžnost ohraniti, in ni še dolgo, kar sim velkiga vojvoda po pismu prosil, v katerem sim svojo nedolžnost terdil, in sim se lažnjivimu upanju prepustil, de se mi bo verjelo; ali vidil sim kmalo, da je moje upanje prazno bilo, in zdaj sim prepričan, de se mi zamore le takrat milost skazati, ako svoje obžalovanje pokažem in odkritoserčno skesanje; pa tudi sim se prepričal, de le z odkritoserčnim spoznanjem hudodelstva zamorem pokazati, de je od mene poboljšanja pričakovati. Toraj sim danes iz svoje volje odkritoserčno spoznanje svojiga dolga pred prestol deželnega vladarstva položil, in kakor skesan grešnik odpusanja in milosti prosil. Pri tej priložnosti se nisim mogel zderžati, tudi Vama pisati.

Gotovo upam zastonj od Vaju milosti in poterpenja. Toraj tudi Vama svoje serce odprem in naznam, kaj me je zapeljalo, to hudodelstvo doprinesiti. Že več let ljubim deklico, ki mi je neizrečeno draga, in nisim večih želj poznal, kakor z njo zjedinjen biti. Pa pomanjkanje premoženja me je zadrževalo; ta zadržek pa mojiga hrepenenja ni nikdar ustavljal, ampak ga še povikšal, tako clo, de me nesrečna misel obide, se premoženja mojiga gospoda polastiti, in s tem obogateti. Osodepolni dan sim, ko je bil grof na dvoru deželne vlade, in jez sam z grofinjo doma v nezaperto izbo šel, in sim vzelněktere lepoticje z trepečimi rokami in brezupnim sercam, ko me grofinja pri tem zasači. Ko jo zagledam, mi vsa kri v glavo stopi; nisim več vedil, kaj čem storiti; pred njo na tako vižo stati, ki me je vedno zavolj zvestobe zlo hvallia, tega nisim mogel prestati! V tem trenutku se zbudil v meni častilakomnost, strah pred sramoto, in ko sim vidil, de je grofinja hotla hip zbuditi, in ker sim se moral pred njo zlo bat, ker jo je vsaka reč naglo zgra-

bila, me popade neka besnost, de grofinjo popadem in ker sim si prizadeval, jo primorati tiho ostati, sim jo v svoji besnosti nevedama zadavil. Ko se spet bolj zavem, vidim z strahom, de je grofinja časno življenje z večnim zamenila, in sim jo straha iz rok spustil, ki je z glavo na oster rob zadela, in se tako udarila. Zdaj se spet dobro zavem; pustil sim mertvo ležati, in se podam v svojo izbo, potem, ko sim previdno zapušeno izbo zaklenil, in sim premišloval, kaj bi bilo početi. Tudi tukaj ste me častilakomnost in sramota zadržale, de nisim pobegnil, ampak premišljeval, kaj bi bilo storiti, de bi se zdelo, de se je grofinja sama umorila, ali po nesreči ob življenje prišla. Pade mi v glavo jo zažgati. (Tu sledi cela dogodba in prošnja, de bi prejemnika pisma zanj pri velkem vojvodu prosila.) Stauff svoje pismo takole sklenc:

Akoravno čutim, de mi je veliko ložeje, ker sim svojo hudodelstvo očitno razglasil, vendar le preveč čutim, de to ne bo dolgo terpelo, in de bo vest z noviga moje revno dušo mučila; in zatorej bi želil, ker se nerad z svojimi grehi tje podam, v družbo nazaj se verniti. Nisim hudoben človek, nisim se pregrešil iz hudobije, obležal sim človeškim slabostim, moči strasti, in sim toraj bolj obžalovanje kakor prekletstva vreden. Bodita, častita gospoda, tako dobra, se mene usmiliti in svojo prošnjo zame vložiti. Moje celo prihodnje življenje bo kesanje in zadostvanje, in že zdaj sim srečen v tej misli. Res je, zlo sim grešil, pa kaj ne premore moč strasti nad slabotnim človekam? Ako pa smem odpusanja in milosti pri Bogu, zakaj bi tega ne smel pri ljudeh pričakovati? Prosim, pomagajta mi. Rešita me obupa. Jez človek sim padel in nisim nevredin, mi kviško pomagati.

Nadjam se, da mi bosta mojo prošnjo dovolila in ostanem z velikim spoštovanjem najponižniši.

Jovan Stauff.

* Poterdi se, de so hanoveranski vojaki mej Hessena posedli. Vojaki pa imajo tudi povelje, se v deželo podati, ako bi se nemir unel. Vojaški poveljnik oddelka, ki pred Gmündnam stoji, je prišel v Cassel, de se je prepričal, kako reči stoje.

* „Corriere Italiano“ hoče za gotovo vediti, de je avstrijski kabinet, prepričan, de je pri uporu zoper volitniga kneza in njegove ministre ljudstvo le slepo orodje politike „Uniona“, ktere naravni protivnik je bil vedno Hassenpflug, sklenil, kneza in ministra podperati.

* Nesrečni izid poslednje bitve Holsteincov z Danci je v celi deželi nezadovoljnost zbudil. Umni prebivavci vidijo, de Nemci zoper Dance ne bodo nič opravili, in de bi bilo v njih lastni blagor, ako bi se Dancam podali; vendar pa na nič manj ne mislijo Nemci, kakor na mir, ampak še vedno upajo, de bodo Dance zmagali.

Laska. Nadškofa iz Kagliari na Sardinskem so zaperli. Brez dvombe bi rada sardinska vlada cerkveno in samostansko premoženje, kteriga je 300 milijonov, nase spravila. Razpis Galvagna ministra notrajnih zadev ukaže deželnim in mestnim poglavarjem, mu naznaniti od premoženja duhovskiga premoženja. V mestu Kagliari je nemir vstal. Treba je bilo vojake iz Genue tje poklicati. Mestnjani so zoper nadškofa, deželjani pa z njim derže.

Turska. Iz Kiutahie, ker ogerski beguni prebivajo, se le malo novic zve. Pravijo, de se Košut malokdaj v družbi prikaže, in de se večidel le doma derži. On vedno nekaj piše, kar pa vendar pred drugimi skriva. Vročina je begune zlo nadlegovala, več jih je zavolj nje zbolelo.

Turska. Iz bosniške meje pripovedujejo novice, de so Ali paša mostarski, Fazli paša in

Mustaj paša v Carigrad poklicani, in da so se vsi bosniški in hercegovinski Turki združili in enoglasno naznanili, de se hočejo uperati novim naredbam Omer pašata seraskiera.

Podonavske knezovine. Koj po prihodu vladajočiga kneza v Bukarest, je bil sledeči razglas izdan:

Naše želje so bile in so še zdaj, vse prebivavce te dežele z enako ljubeznijo objeti, in vse sešasama k službi države odgojiti. Zavolj tega smo vse pimirivne sredstva poskusili, kar je povsod znano, in smo žive dokaze naše odkritoserčnosti in marljivosti dali v dosegotega namena. Vse overke smo odstranili, ki so tistim zoperstavili se v domovino verniti, ki so zavolj dogodb leta 1848 iz nje pobegnili, de zamorejo mirno v naročje svojih družin se verniti. Upamo, de bodo tisti, ki se povernejo, še kervavim ranam svoje domovine prizanesli in spoznali, v kako terpenje so jo pahnil, in de se bo vsak prepričal, de je njegova dolžnost, se tako obnašati, de se mu ne bo moglo nič očitati. Vendar pa vidimo, de nektere osebe žali Bog, javni mir tako malo spoštujejo, ker si prizadevajo, z vsake sorte podpihovanjem se spet zadolžiti. Naša očetova ljubezen in nagnenje, ktero proti vsakimu čutimo, se je za slabost vlade deržala, in namesti, de bi se vsak prizadeval, pričakovanju vlade zadostiti in nje zaupanje zaslužiti, ne nehajo nekteri ljudje na razno vižo prebivavce dežele šuntati in podpihovati in nemir zbujevati. — Na vaši stopnji, kakor vladar in Roman, ne moremo daleč takih podpihovanj terpeti, ampak naznanimo v prid javniga miru, za kteriga smo Najvišjemu odgovorni, de za svojo dolžnost spoznamo, od danes zanaprej naj hujše zoper vsakiga, naj bo kakorsniga stanu si bode, ravnati, ki se bo prederznil, javni mir podkopovati.

Francoska. Ko je predsednik francoske republike v Pariz prišel, se je z njegovimi spremljavci gerdo ravnalo. Pretepali so jih. Zavolj te dogodbe se je sodniško preiskovanje začelo.

* Pripoveduje se, kakor telegrafsko naznanilo pove, de francoska vlada od turinske tirja, de naj turinskiga nadškofa, Franzoni-a iz ječe spusti.

Angleška. Iz Pariza se piše, de se bo angleška vlada zoper begune dvignila, ki tam stanujejo. Nesramno ravnanje z baronom Haynau-am ni edino, kar je angleški vlada za pomisliti, v Londonu so demokrati olovarskim delavcam hvalo izrekli. Zvedilo se je tudi, de so se delavci v Liverpoolu in Manchesteru posvetovali, in de je poslednji čas socialistiška knjiga delavce zlo napela. Palmerston še sam ne ve, kaj će zoper to početi. Nekoliko nemških begunov se je že iz straha pred dogodbami, ki imajo priti, v Ameriko podalo.

Razne naznanila.

— V Rimu so tatje v kolečno vradnijo, kjer je zlato in srebro spravljeno prišli in so reči velike vrednosti pokradli. Škoda se je zrajtala na 5000 skudov.

— Sliši se, de je 150 ogerskih begunov v Carigradu dovoljenje dobilo, se na Ogersko poverniti.

— Iz Noviga mesta na Dolenskem se slisi de je začela ondi kolera hudo razsajati.

— Od vsih krajev pošiljajo Lahi nabirke Brescianam, ktere je povodenj hudo zadela.

— Pred nekterimi dnemi sta dva kmeta na Wagi, kjer so Rusi in Avstrijanci Madjari zapodili, nekoliko ruskih čelad izkopala; v eni čeladi je bilo 12 srebernih rubelnov zašitih. Krogle iz topov se večkrat najdejo in vojaškemu poveljniku izročče.

LEPOZNANSKI LIST.

L. S. Presl.

Ivan Svatopluk Presl, slava Praškiga vseučiliša, svetilnik slavjanskiga pismenstva, veselje in ponos českiga naroda, je bil rojen u staroslavni zlati Pragi 4. Kimovca leta 1791 od poštenih in bogaboječih starišev. Po očetovi volji bi bil moral iglarije, ktera je porodnike živila, tudi on se poprijeti; pa materne prošnje, ker je sinček slaboten bil, so naredile, de je njen ljubljencik smel u solo se podati. Ko je njegov oče kmalo vmerl, je bil Ivan 13 let star, ter je ravno drugo šolo obiskoval.

Latinske in modroslovske učivnice dokončavši, se je Presl u letu 1811 učenju zdravilstva na Praškim vseučilišu udal. Z vso marljivostjo se je imenitnih predmetov, kterih prihodnji zdravnik potrebuje, poprijel; posebno ga je pa rastlinoznanstvo vabilo, tudi je tej njezni hčeri vesolniga naravoslovja čas življenja svest ostal.

U letu 1815 je P. zdravilsko učenje dokončal, se o tem in sledečim letu ojstrimu izpraševanju podvergel, ter knjigico (Dissertatio) spisal pod naslovom: *De generis lauri specieb. in officinis medicis usitatis.* — Po tem je postal dohtar zdravilstva.

Ker je posebno njegova rastlinska učenost znana bila, je bil koj izvoljen pomočnik (Assistent), in kmalo po tem naučitelj prirodoslovja u Olomuc.

Leta 1819 je u Pragi umerl prof. Berger, in Ivan Svatopluk Presl je postal u Pragi profesor prirodoslovja.

Ko taki je začel s pomočjo svojiga brata razmešano zbirko perstenin (Mineralien-Sammlung) urediti in zaznamek narejati, ktero delo je do doversenja več let potrebovalo. Tudi sta oba brata to zbirko z mnogo prav lepih narastlin obogatila.

Po dolgim prizadevanju je P. tudi živinoslovski kabinet napravil, za kteriga je vlada letnih 1500 gold. privolila. — Rib in drugih žival zadobit je P. večkrat potoval na Laško, Tirolsko, Avstrijansko, Štajarsko, Ogersko in Poljsko; njegov mlajši brat pa, ravno u tem namenu, jadransko in sreddeželno morje preiskoval.

Te popotnije so veliko raznih dobitkov prinesle, ter živinoslovsko zbirko zlo obogatile, da se je čuditi, kako iz tako majhnih sredstev o tako kratkim času tako krasen kabinet je vstati zamogel. Tako se je P. ko vodja naravoslovskih kabinetov obnašal.

Ko učenik je bil Presl svojim učencam blag prijatelj; njegov način učenja je bil prav razumljiv in podučiven; torej si je tudi ljubezin svojih poslušavcov zadobil, med katerimi je mnogo verlih naravoslovcov izobrazil. —

Noter do leta 1817 Presl še ni česko brati znal. Njegov mlajši brat je postal u českim jeziku njegov učenik, ter ga je z nekterimi českimi bukvami soznal. Komaj si je pa P. znanost českiga jezika pridobil, je začel ga ljubiti, in ker je prizadevanje mnogo blagih možov takratniga časa, zadušen českí jezik in zaterto pismenstvo uzdigniti in u svojo pravico upeljati, dobro spoznal in cenil, se je po vitežko slabější stranki pridružil, ter je odsihdob temu namenu in cilju vso moč, vse svoje djanje posvetil.

Trudili so se ravno takrat, česko pismenstvo povzdigniti in doversiti. To nalogo za naravoslovje, ki dozdej je skorej celo zanemareno bilo, dopolniti, je bil Presl po svoji neutrudljivi marljivosti in veliki vednosti nar bolj pripraven. Pa moral je se le celo imenstvo (Terminologio) naravoslovskih vednost iz noviga napraviti: ker od srede šestnajstiga stoletja česko pismenstvo tajistih je popolnoma pusto bilo ostalo.

Da bi se torej nar bolj primerno zaznamovanje iznajdlo, je bilo treba drugih slavjanskih jezikov porabiti, kar je P. velikokrat s čudovitno srečnim nastopkam izpeljal. Tudi je P. za Jungmannov velik Slovnik cel naravoslovski del doversil.

Iz tega se vidi, koliko si je Presl prizadeval, le samo pripravo za dobro porabljivo naravoslovsko knigo priskerbeti. Če pa njegovih bukev u roke vzameš, ter pazljivo prebereš, boš se le spoznal, kako izvrstno je to pripravo obernal. Zatorej je Preslova smert velika nesreča za česko literaturo; za-

kaj še marsiktero delo je nekončano ostalo, kteriga se bi bil P. še lotil.

Tudi se mora opomniti, da je P. svoje drago cene knjige večidel na svoje stroške na svitlo dal; da — ker je takrat naravoslovskiga izobraženja se pomanjkalo — te knjige niso toliko delništva zadobile, da bi bili le tiskarski stroški povrnjeni. Zatorej se moramo njegovi serčnosti in terpečnosti še bolj čuditi.

Nar imenitniša učena dela, ktera je Presl zložil, so sledeča:

Flora czechica, z latinskimi in českimi imeni. V Pragi 1850. Pomočnik je bil njegov brat. *Deliciae Pragenses, historiam naturalem spectantes.* Vol. I. Prage 1822.

O Prirozenosti rostlin, aneb Bastlinár. V Prage 1822—35. Od tega dela je nasvitlo prišlo 152 pol besedja (Text) ino 196 velikih podob. To je nar imenitnišo delo Presl nove učenosti, pa žali Bog! nedoveršeno je ostalo. Trudil se je spisatelj neskončno, ker ga je upanje obhajalo, svojimu narodu delo podati, kakoršniga še nobena literatura nima. Pa njegovo upanje se ni dopolnilo.

Lucba čili chemie zkusná. 2 dily, v Prage 1828—35, delo, za kateriga je imenstvo, kakor za vse že imenovane, se le moralo narejeno biti.

Ssarectvo, v Prage 1834. To je prvo in žali Bog! jedino delo občinskiga českiga živinoslovja.

Krok, spis vsenaučný, 3 dily, v Prage 1823—36. To je bil časopis, u kterim so se sostavki usih takrat in še zdaj živečih učenih mož združili in hranili. Presl sam je nar več stavkov za-nj spisal.

Nerostopis (Mineralogia), v Prage 1837. To delo je z 1677 kristalnih obrazov, ktere je ranjki sam narisal, okinčano. Imeniten je predgovor k tej knjigi.

Technologie vseobecná dle J. M. Poppe. 3 dily, v Prage 1837.

Vseobecný rostlinopis, 2 dily. 1846. *Počatek rostlinoslovi*, v Prage 1848, z 1976 podobami.

Marljivost tega moža je bila neizmerna. Našteti njegovi spisi (brez časopisa *Krok*) obsežejo čez 500 velikih tiskanih pol, razun velikiga števila izverstnih podob, ktere se pristih najdejo, in razun literarnih delov, ki se niso bila natisnjena, ki pa zaslužijo, da bi na svitlo dana bila. Če se še pomisli, kaksine težkote pri izdelovanju tih delov je moral Presl premagati, in kako izversten je bil posledek teh velikih prizadetev, se moramo čuditi velike duševne moči pisatelja. Veselje in ponos navdate tedaj serce vsakiga Čeha, ker taciga moža med svoje šteje, ki je tako neizmerno nalogo iz gole ljubezini do naroda prevzel, ter njo tako slavno doversil.

Smert njegovo ne obžalujejo samo Čehi, vsi Slavjani so terpeli veliko zgubo: ker u vsih slavjanskih jezicah, u kterih naravoslovske učenosti obratjajo in take bukve izdelujejo, porabijo kot poglavitni vir Presl nove spise. Na Českim so pa po tem, ko je P. pot pokazal in temelj postavil, že svoje dni verli možje vstali, ki so na temu dalje zidali, ter izverstne naravoslovskig spise izdelali, da bi jih med ljudstvo razdelili; da bi tajisto s tem, dozdej neznanim viram izobraženosti svojiga skoraj ohromenjeniga duha oživiti in okrepeti zamoglo.

Presl novi spisi so ključ za vse pričujoče in prihodne dela naravoslovskiga pisanja; oni so veliki zaklad vseslavjanskimu svetu. Za tega voljo je rajnki tako nepogojno spoštovanje eciliga svojiga naroda pridobil. Ljudstvo je sicer njegovih bukev le malo poznalo, pa učenci in bolj izobraženi Čehi so njegovo ime in slavo njegovo po celi deželi razširili. Pripomogle k tem ste tudi izverstna domoljubnost in vrednost duševna slavniga moža.

Ko so leta 1848 volitve za deržavni zbor razpisane bile, ponudnikov sicer ni pomanjkalo, pa večidel jih ljudstvo ni poznalo. Volilo je tedaj može, ki so u pismenskim djanju sloveli. Ljudstvo namreč je menilo, da može, ki so že o času, o kterim še nobeniga dobička niso pričakali, čas in moč blagostanju naroda darovali, da taki može za-nj tudi u deržavnim zboru po mogočnosti skerbeli in se trudili bodo. Po takim je bil Presl s čespolovičnico glasov u svoji volitni okolici na deržavni zbor izvoljen. Na temu sicer iz govoriša ravno ni govoril; njegova osebnost in nemočen glas za to niste bile prikladne; trudil

se je pa u slavjanskim družtvu u Kromerizu. Ko je na Dunaju mesca Oktobra prekucija vstala, je s českimi poslanci vred pobegnil, ter vse od njih izdane razglase podpisal.

Leta 1831 je bila Matice Česka, glavnicica za izdajanje dobrih českih bukev, vtemeljena. U vodstvu tega važniga početka so se verstili Presl, Jungman in Palacky; obilno lepiga sadu, kakor je učenimu svetu znano, je iz tega izviralo. Še poprej je bil postal redni ud českiga družtva znanost, tudi ud več drugih vunajnih učenih družtva. Ko je na Dunaju cesarska Akademija osnovana bila; je postal Presl eden prvih 40 članov.

Ko gradjan Praškiga mesta je užival velikiga spoštovanja gradjanstva; tudi u deželni zbor je bil izvoljen; u zdravilskim učiteljstvu je bil namestni starasina (Vice-Senior.)

Ko je 1849 iz Kromeriza nazaj u Prago prišel, je imel še 3 tedne čitanje na vse učilišu, in sicer — da bi enakopravnost uresničil — u obema narodnima jezicama. Pa žali Bog! plućna bolezen ga napade, in u 6 dneha ga je nemila smert svojim prijatlom in učenimu svetu oduzela. —

Bil je Presl mož ravniga serca, ne za izreči dobrohoten, časti vreden u vsakim obziru. Za povzdigo českiga jezika in pismenstva je bil neutrudljiv, ter je temu daroval svoje premoženje in življenje. Vnet je bil le za luč in resnico; neomejena je bila njegova ljubezin do naroda in očetvine, zatorej je pod svojo podobo te lepe besede zapisal:

*Stuj kde stuj,
Vlast mihi!*

J. Šubie.

Slovstvo in umetnost.

1. oktobra bo, kakor smo že zadnjič naznanili, velki zbor društva „povestnice Jugoslavenske“ v Zagrebu. Hervaški ban je protektor tega društva, in je 500 gold. vložil; ravno toliko je poprejsna banalna vlada dala, 100 je podelil knez Miloš Obrenović, in 100 so drugi udi donesli. Pervi zvezek časopisa tega društva se že za natis pripravlja. Obsegel bo 20—25 pol.

Iz Dunaja se piše, de mislijo Jugoslovani tam podružnico tega društva napraviti.

* 9. septembra je odbor „Matice ilirske“ sklenil velki zbor poklicati in nove odbornike izvoliti. Sklenilo se je tudi na stroške „Matice“ izdati „Uzdasi M. Mandalene“ in „Psaltir slovinski“ od Gjorgjića.

* V Londonu se ravno tiska 2 milijona svetopisemskih bukev v kitajskem jeziku.

* Znani kompoziter, gospod Lisinski pripravlja pevoigro, ki bo skorej doversena.

* Zgodovina Černogore se ravno zdaj v Zemunu tiska; pridjane so ji tudi postave Černogorcov, dane od slavnega vladika Petra I. leta 1796. Naročnina je zlo nizka, znese samo 50 kr.

* V Parizu pridejo kmalo na svitlo „Spominki kneza Czartoryskiga“. Obsegla bodo dobo, u kterej je bil on ruski minister zunanjih zadev kakor tudi tisti čas, ko se je dvignul za osvobodjenje poljskega kraljestva.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

Na Dunaju 18. Kimovca:

14. 67. 55. 23. 34.

Prihodno srečkanje bo na Dunaju 28. Kimovca in 12. Kozoperska.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 21. Kimovca 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru) 95%																				
» » » » 4 1/2	» » » » 83%																				
» » » » 4	» » » » —																				
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silezkih, štajarskih, ko-roških, krajskih, gorških in dunajske višje kamorne urad-nije.	<table border="1"> <tr> <td>po 4</td> <td>od 100</td> <td>—</td> <td>glđ</td> </tr> <tr> <td>» 2 1/2</td> <td>» »</td> <td>—</td> <td>»</td> </tr> <tr> <td>» 2 1/4</td> <td>» »</td> <td>—</td> <td>»</td> </tr> <tr> <td>» 2</td> <td>» »</td> <td>40</td> <td>»</td> </tr> <tr> <td>» 1 1/4</td> <td>» »</td> <td>—</td> <td>»</td> </tr> </table>	po 4	od 100	—	glđ	» 2 1/2	» »	—	»	» 2 1/4	» »	—	»	» 2	» »	40	»	» 1 1/4	» »	—	»
po 4	od 100	—	glđ																		
» 2 1/2	» »	—	»																		
» 2 1/4	» »	—	»																		
» 2	» »	40	»																		
» 1 1/4	» »	—	»																		

Dnarna cena 21. Kimovca 1850.

V dnar st	
Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	23 3/4 ed.
Srebra	16 7/8 »